

Handläggare
Anders Håkansson
Telefon: 08-508 36 208

Till
Äldrenämnden den 17 maj 2016

Remissa angående Kulturdepartementets betänkande 2016:5 - Låt fler forma framtiden

Remiss från Kommunstyrelsen, diarienummer 110-499/2016

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till Kommunstyrelsen för omedelbar justering.

Ann-Christine Hansson
Förvaltningschef

Raili Karlsson
Avdelningschef

Sammanfattning

Demokratiutrednings uppdrag har varit att utreda hur engagemanget inom den representativa demokratin kan öka och breddas och hur individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen kan stärkas. Uppdraget berör centrala aspekter av det demokratiska systemet och utredningen har antagit namnet 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande. Fokus har varit det som ibland kallas för mellanvalsdemokrati, det vill säga individers möjligheter att utöva inflytande på andra sätt än genom de allmänna valen. Detta uppdrag har resulterat i betänkandet ”Låt fler forma framtiden”.

Två ändringar i lagen föreslås. Dels i kommunallagen där ett införande av en så kallad folkmotion föreslås. Om minst en procent av de folkbokförda i kommunen eller landstinget väcker motionen så ska denna tas upp till behandling. En annan förändring är rätten att ha kvar sin kommunfullmäktigeplats under en period av föräldraledighet eller sjukdom. Det andra förslaget till lagändring är att rösträttsåldern sänks till 16 år under en försöksperiod till och med valet till kommunfullmäktige 2022.

Vidare framförs förslag kring representativitet inom det politiska livet, de förtroendevaldas villkor, och den lokala politikens organisering. Utredningen framför också förslag till hur demokratin kan utvecklas utanför den traditionella påverkan via val till riksdag och kommuner. Förutom ovan nämnda lagändring om att dagens system med möjligheten att lämna medborgarförslag ska ersättas av folkmotioner så ges förslag på hur medborgardialoger och samråd, där individer, intresseorganisationer eller andra aktörer bjuds in att delta, skulle kunna formaliseras så att positiva demokratieffekter uppstår.

Personer med funktionsnedsättning och unga är två grupper som speciellt behandlas. Förutom försöket med sänkt rösträttsålder så föreslås så kallade inflytandeforum införas där unga inbjuds att medverka i politiska beslutsprocesser. Utredningen poängterar att det är viktigt att dessa forum är representativa och utformas efter ungas förutsättningar att delta. Personer med funktionsnedsättningar är mindre delaktiga i demokratin än den övriga befolkningen. Därför föreslås funktionshindersråd bli obligatoriska i kommuner och landsting. I utredningen föreslås vidare att demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning ska utgöra ett eget mål i den kommande funktionshindersstrategin.

Äldreförvaltningen anser att detta är grundläggande frågor i vår demokrati och är generellt sett positiva till de ståndpunkter och de förslag som framställs. Det är dock endast i mindre omfattning som betänkandet direkt berör äldre, även om äldre personer givetvis också berörs generellt av de förändringar som föreslås.

Utredningen visar att äldre generellt inte är underrepresenterade i det politiska livet. Äldreförvaltningen anser ändå att det är viktigt att äldre personers erfarenhet tas till vara. Dels för att äldres intressen ska kunna bevakas men också för partiernas egen skull då äldres medverkan skapar en stabilitet i det politiska livet. Sammantaget innebär förslagen i utredningen vissa ökade kostnader för landets kommuner och i vissa fall även minskade kostnader. Dock är kostnadsökningen inte i den omfattningen att den nämnvärt skulle påverka en kommun. Däremot bör utredningens förslag kunna innebära positiva effekter för kommunerna.

Bakgrund

Strax efter millenniumskiftet, i februari 2000, överlämnade den förra Demokratiutredningen sitt slutbetänkande till regeringen. Utredningen tillsattes i en tid då demokratin ansågs stå inför ett antal allvarliga utmaningar. Engagemanget inom folkrörelserna hade avtagit, de politiska partierna hade förlorat medlemmar och valdeltagandet var sjunkande. Intresset för politik ansågs vara lågt, i synnerhet bland unga.

Vissa av dessa utmaningar kvarstår nu, femton år senare. Samtidigt måste bilden nyanseras. Även om de traditionella folkrörelseorganisationerna engagerar färre individer är det medborgerliga engagemanget alltjämt högt. Engagemanget tar sig nya uttryck genom nätverksbaserade och mer informellt organiserade rörelser. Partierna är inte längre masspartier med stora medlemskårer, men antalet partiaktiva sjunker inte längre. Förtroendet för de politiska partierna är fortfarande lågt, men har stärkts. Valdeltagandet har ökat i de tre senaste riksdagsvalen och attitydundersökningar visar att förtroendet för regeringen och riksdagen har ökat under de senaste femton åren. Intresset för politik bland unga är starkt.

Ärendet

Uppdraget

2014 års Demokratiutrednings uppdrag har varit att utreda hur engagemanget inom den representativa demokratin kan öka och breddas och hur individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen kan stärkas. Uppdraget berör centrala aspekter av det demokratiska systemet och fokus har varit det som ibland kallas för mellanvalsdemokrati, det vill säga individers möjligheter att utöva inflytande på andra sätt än genom de allmänna valen.

Uppdraget rör huvudsakligen två former av politisk påverkan. Det handlar för det första om möjligheten att utöva inflytande som förtroendevald inom ramen för de representativa beslutsformerna och, för det andra, om möjligheterna att som enskild individ eller tillsammans med andra påverka politiska beslutsfattare mellan valen. I uppdraget ingår även att belysa frågor om representation och om de förtroendevalda avspeglar befolkningssammansättningen utifrån kön, bakgrund, ålder och funktionsförmåga. Utredningen ska också behandla frågor om ungas politiska representation, delaktighet och inflytande. Utöver de specifika frågor som nämns ovan har utredningen i uppdrag att undersöka och beskriva de samhällsförändringar som kan påverka individers demokratiska delaktighet och möjligheter till inflytande på sikt.

Förslag till ändringar i lagstiftningen

Det ena förslaget rör förändringar i kommunallagen. Ett viktigt förslag är införandet av en så kallad folkmotion. Om minst en procent av de folkbokförda i kommunen eller landstinget väcker motionen så ska denna tas upp till behandling. En annan förändring är rätten att ha kvar sin kommunfullmäktigeplats under en period av föräldraledighet eller sjukdom. Andra förändringar handlar om att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former och att fullmäktiges presidium får besluta att en debatt utan samband med annan handläggning kan äga rum vid ett sammanträde.

Det andra förslaget är att rösträttsåldern sänks till 16 år under en försöksperiod till och med valet till kommunfullmäktige 2022. Detta skulle innebära ett incitament för unga att intressera sig för den lokala politiken och därmed motivera fler att vilja ta ett förtroendeuppdrag. Genom att rösträttsåldern infaller då en person

fortfarande går i skolan ökar också samhällets möjligheter att påverka ett röstningsbeteende på längre sikt.

En ny målsättning för demokratipolitiken

Utredningen fastslår att det är viktigt att demokratipolitiken är inriktad på att möta de utmaningar som nämns ovan. Därför föreslås en ny målsättning för demokratipolitiken. Målsättningen ska vara ”en hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande”. Demokratin blir starkare när det är många som deltar och upplever sig vara delaktiga i samhället. Ett brett deltagande ger bättre förutsättningar för att fler röster ska kunna komma till uttryck, vilket gör att inflytandet kan bli mer jämlikt. Ett jämlikt inflytande förutsätter också att alla har samma möjligheter att delta och påverka den politiska maktutövningen oavsett kön, hudfärg, språklig, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller socioekonomisk status. Syftet med demokratipolitiken måste därför vara att öka deltagandet och att verka för att inflytandet utövas mer jämlikt.

Denna målsättning måste efterföljas av åtgärder som syftar till att skapa ett jämlikt inflytande och ett ökat och breddat deltagande. Regeringen bör genomföra demokratifrämjande insatser inför och mellan valen och dessa bör vara inriktade på att öka den politiska jämlikheten. Det handlar om att ge organisationer i det civila samhället förutsättningar att engagera grupper som annars inte deltar. Kommuner, landsting och regering har ett särskilt ansvar att ge medborgarna goda förutsättningar att delta och framföra synpunkter i politiska beslutsprocesser. Flera av förslagen i utredningen syftar till detta.

Det är dock svårt att i grunden förändra maktförhållanden i samhället genom demokratireformer eller åtgärder för att främja deltagandet. Uppdraget för utredningen är begränsat till att analysera individers möjligheter till delaktighet och inflytande mellan valen och inte maktrelationerna i samhället ur ett vidare perspektiv. Mot bakgrund av omfattningen och djupet av de samhällsförändringar som pågår föreslås att en utredning tillsätts med uppgift att sammanställa kunskap om hur maktförhållandena i det svenska samhället har förändrats sedan millenniumskiftet. En sådan maktutredning ska bidra med ett underlag som ger politiska beslutsfattare bättre förutsättningar att fatta långsiktiga och ändamålsenliga beslut för att möta de utmaningar som samhället och demokratin står inför på sikt.

De politiska partierna är inte i kris

Medlemsutvecklingen i partierna är inte längre negativ.

Medlemmarna spelar också en annorlunda roll i partierna än tidigare. Kommunikationen med väljarna har underlättats genom den digitala tekniken medan valrörelserna har professionaliserats och partierna har anställt mer personal. Samtidigt hade var fjärde lokal partiorganisation svårigheter att hitta kandidater till vallistorna inför de allmänna valen år 2014. Det är därför viktigt att partierna fortsatt verkar för att rekrytera nya medlemmar.

Utredningen tar vidare upp att det är personer som är lågutbildade, har arbetarklassbakgrund, är födda utanför Sverige, är unga eller kvinnor som är underrepresenterade bland medlemmarna i partierna. Det kan medföra att partierna har svårt att fånga upp de åsikter och perspektiv som dessa grupper har. Därför bör partierna aktivt arbeta med att söka upp nya medlemmar utanför de redan aktivas nätverk. Utredningen anser vidare att det även är viktigt att motverka den professionalisering av politiken inom partierna som skett under senare år. Denna utveckling drivs i stor utsträckning av personer som inte är eller har varit förtroendevalda och därmed inte har erfarenhet av det politiska beslutsfattandet.

Enligt utredningens översyn så används inte det offentliga stödet till de politiska partierna fullt ut i enlighet med vad det är avsett för. Stödet till riksdagsledamöter, som syftar till att bistå ledamöternas arbete, används i stor utsträckning till annan verksamhet än riksdagsarbete. Sammantaget anses utredningen att det finns skäl att tillsätta en bredare översyn av partistödet.

De förtroendevalda och den sociala representativiteten

Utredningen redovisar en analys av de förtroendevaldas representativitet utifrån kön, bakgrund och ålder. När det kommer till dessa tre aspekter konstateras att politiken inte är jämställd eller jämlik.

Kvinnors representation i riksdagen har förbättrats över tid. Dock är kvinnor underrepresenterade på inflytelserika positioner och kvinnliga politiker är mer utsatta för hot, våld och trakasserier och lämnar sina uppdrag under och efter mandatperioden i högre utsträckning än män. Kvinnor är också tydligt underrepresenterade i kommunala bolagsstyrelser. Därutöver avspeglar inte de politiska församlingarna den mångfald som i dag finns i det svenska samhället. Utrikes födda är underrepresenterade på alla nivåer i politiken och avancerar långsammare mot de tyngre uppdragen än inrikes födda. Unga under 29 år är den grupp som är mest underrepresenterad i kommun- och landstingfullmäktige i relation

till andelen bland de röstberättigade medan äldre är kraftigt underrepresenterade i riksdagen. Det kan leda till att ungas och äldres perspektiv inte tillgodoses i det lokala respektive det nationella beslutsfattande.

Ansträngningarna för att uppnå politisk jämlikhet är huvudsakligen en fråga för de politiska partierna och därför lämnas ett antal rekommendationer för hur ett arbete med att förbättra representativiteten skulle kunna gå till. Partierna i en kommun eller ett landsting bör t.ex. komma överens om att samordna sin nomineringsprocess på så sätt att könsbalansen i styrelser och nämnder blir jämnare. Detta är särskilt viktigt vid tillsättningen av kommunala bolagsstyrelser där kvinnors underrepresentation är påtaglig. Utredningen menar också att partierna bör ha som princip att alltid nominera två kandidater: en man och en kvinna. Det skulle underlätta för valberedningen att samordna tillsättningen.

De förtroendevaldas villkor

Den kommunala politikens villkor har förändrats under senare år. Antalet nämnder och uppdrag minskar, samtidigt som uppdragen koncentreras till ett mindre antal förtroendevalda. Inflytandet i den kommunala politiken utövas också av en allt mindre skara av ledande förtroendevalda. Utredningen anser att det finns ett värde med att det är en stor andel av befolkningen som har erfarenhet av att delta i politiska beslutsprocesser och därför bör inte uppdragen minska ytterligare vid reformer av den politiska organisationen. För att stimulera det demokratiska deltagandet på lokal nivå kan kommuner också genomföra försök med direktval för ett begränsat antal platser i en geografisk nämnd.

Villkoren för förtroendeuppdragen måste anpassas så att det går att ägna sig åt ett förtroendeuppdrag och samtidigt ha tid till heltidsarbete och familjeliv. Utredningens förslag är i korthet att det ska finnas möjlighet att behålla sitt politiska uppdrag trots flytt från kommunen, att det i kommunallagen ska införas en bestämmelse som anger att kommunerna och landstingen ska verka för att de förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former samt att det ska vara möjligt att under en begränsad tid vara ledig från sitt uppdrag för att vara föräldrar- eller sjukledig.

Den lokala politikens organisering

Utredningen konstaterar att det under senare år funnits en maktförskjutning från fullmäktige- och fritidspolitikerna till ledamöter och ordföranden i kommun- och landstingsstyrelsen. Utredningen föreslår därför att fullmäktige bör fatta beslut om

uppdragsbeskrivningar som förtydligar rollfördelningen mellan olika förtroendevalda. Vidare föreslås att partierna i fullmäktige bör överväga en begränsning av hur länge en enskild förtroendevald kan inneha ett tyngre uppdrag, t.ex. som ordförande i en styrelse eller nämnd.

Möjligheter att påverka nationella beslutsprocesser genom icke-institutionella kanaler

Utredningen visar att de informella kontakterna mellan intresseorganisationer och beslutsfattare på nationell nivå har ökat i omfattning under senare år. Därutöver har politiken anpassats till nyhetsmedierna, vilket har resulterat i att den politiska kommunikationen har fått en allt större betydelse och att antalet personer som har politisk idéutveckling och påverkan som heltidssyssla har ökat. Denna utveckling måste betraktas som en av de största förändringarna av den svenska demokratin som har skett under de senaste femton åren.

Det är viktigt att vara vaksam på en utveckling där politik- och idéutvecklingen i större utsträckning sker där enskilda individer inte har möjlighet att fritt delta eller bli representerade.

För att vitalisera demokratin och stärka de enskilda medborgarnas inflytande över beslutsfattandet föreslås därför att en medborgerlig förslagsrätt i riksdagen, en s.k. folkmotion, ska införas. En folkmotion innebär att en enskild individ som har rösträtt till riksdagen får möjlighet att väcka ett förslag och om detta får stöd av minst en procent av de röstberättigade till riksdagen ska det tas upp som en motion i riksdagen. Detta skulle kunna innebära att det övertag som de resursstarka organisationerna har i opinionsbildningen kan vägas upp. Det skulle också skapa transparens i påverkansarbetet.

Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting
Medborgardialoger och samråd där individer, intresseorganisationer eller andra aktörer bjuds in att delta i beslutsprocesser är vanligt förekommande i kommuner och landsting. Det är dock viktigt att dessa dialoger och samråd formaliseras så att positiva demokratieffekter uppstår. Därför föreslår utredningen det ska framgå av kommunallagen att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut. Bestämmelsen är en målsättningsparagraf och ska ses som en demokratisk princip. Dessa principer bör bl.a. omfatta samrådets och medborgardialogernas plats i beredningsprocessen, vilka dialogerna riktar sig till, liksom hur

kommunerna och landstingen bjuder in och kommunicerar resultaten av samråd och dialog.

Det förstärkta folkinitiativet

Förstärkningen av medborgarnas möjligheter att påkalla folkomröstningar i kommuner och landsting har lett till att antalet folkinitiativ och lokala folkomröstningar har ökat. För att förenkla initiativprocessen föreslås utredningen att det inte ska vara nödvändigt för initiativtagare att uppge egenhändiga namnteckningar och att det därmed blir möjligt att samla in underskrifter via internet. Vidare föreslås att ett förtydligande av bestämmelserna om hur det nödvändiga antalet namnunderskrifter för att väcka ett folkinitiativ ska fastställas. Ett problem med de folkomröstningar som inte har hållits i samband med de allmänna valen är att valdeltagandet har varit lågt. Konflikter skulle kunna undvikas om de politiska partierna innan folkomröstningen kommunicerar vad som enligt dem krävs för att utslaget i folkomröstningen ska respekteras.

Medborgarförslag och folkmotion

Utredningen anser att medborgarförslaget endast uppvisat begränsade demokratieffekter. Medborgarförslaget har främst använts som en förslagslåda eller en synpunktshantering för vardagsnära frågor och behandlingen av medborgarförslagen tar också mycket tid och resurser i anspråk. Därför föreslår utredningen att detta ska ersättas av s.k. folkmotioner. Alla folkbokförda i en kommun ska ha möjlighet att lämna förslag om något som rör kommunens eller landstingets verksamhet. Folkmotioner som under en period av sex månader får ett stöd av minst en procent av de folkbokförda i kommunen ska beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att folkmotionen väcktes.

Ungas delaktighet och inflytande

De flesta unga upplever att de saknar inflytande över det politiska beslutsfattandet och en stor del av de unga känner sig inte delaktiga i samhället. Unga är därutöver underrepresenterade i de politiska partierna, i de politiska församlingarna och i föreningslivet. På samma sätt som för äldre finns det skillnader i deltagandet utifrån faktorer såsom socioekonomisk bakgrund, kön, funktionsförmåga och utländsk bakgrund. Undersökningar visar samtidigt att det politiska intresset är starkt bland unga i dag. Sammantaget anser utredningen att det är nödvändigt att ungas intresse för politiken som en tillgång för demokratin och fokus bör vara på att bjuda in unga människor att delta brett i den lokala demokratin.

Som nämnts under rubriken ”Två förslag till ändringar i lagstiftningen” så föreslår utredningen att rösträttsåldern under en försökperiod vid valen till kommunfullmäktige 2018 och 2022 ska sänkas till 16 år. Ett annat förslag är att fullmäktige ska verka för att tillgodose ungas perspektiv i beslutsprocesserna. Ett sätt att göra detta är genom inflytandeforum där unga inbjuds att medverka i politiska beslutsprocesser. Samråd med sådana inflytandeforum bör vara en formell del i beredningsprocesser på lokal och regional nivå. Samtidigt är det viktigt att dessa forum verkligen är representativa för gruppen unga i kommunen eller landstinget och utformas efter ungas förutsättningar att delta. Kommuner och landsting bör anta ett regelverk för hur ungas perspektiv ska tillgodoses i beslutsprocesserna liksom en policy eller en handlingsplan för den lokala ungdomspolitiken.

Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättningar är något mindre delaktiga i demokratin än den övriga befolkningen. Detta avspeglar sig i valdeltagandet och i representationen i de politiska församlingarna. Bristande tillgänglighet av olika slag utgör fortsatt ett hinder och tillgängligheten till möteslokaler för fullmäktigesammanträdena är otillfredsställande, även om en förbättring har skett.

Ett särskilt problem för förtroendevalda som är i behov av stöd och service för att kunna fullgöra sitt politiska uppdrag är att det är svårt att kombinera förtroendeuppdraget med familje- och arbetsliv, särskilt om de inte får tid till assistans beviljad för att utöva ett politiskt engagemang. Förtroendevalda som beviljats personlig assistans ska få den assistans som de har rätt till för att kunna fullgöra sina förtroendeuppdrag.

Utredningens förslag om att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut har också betydelse för personer med funktionsnedsättning. Kommuner och landsting bör inrätta funktionshindersråd som ges reella möjligheter till inflytande. I syfte att säkerställa att den demokratiska delaktigheten får större utrymme i funktionshinderspolitiken föreslår utredningen vidare att demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning ska utgöra ett eget mål i den kommande funktionshindersstrategin. Genom att ett mål antas betonas vikten av tillgänglighetsarbetet i det demokratifrämjande arbetet och att underlag tas fram för att synliggöra utvecklingen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldreförvaltningen. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 10 maj 2016. De fackliga organisationerna har tagit del av ärendet i förvaltningsgruppen den 11 maj 2016. Ärendet anmäls för kännedom till rådet för funktionshinderfrågor den 12 maj 2016.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Mot bakgrund av vårt föränderliga samhälle anser äldreförvaltningen att det är viktigt att föra ett offentligt samtal om demokratins former. Det kan handla om hur de representativa beslutsformerna ska kombineras med möjligheter för direktdeltagande mellan valen eller om hur individens rätt till inflytande ska balanseras mot andra medborgerliga rättigheter. Det kan också gälla hur värdet av inflytande ska ställas mot andra samhällsvärden, såsom säkerhet, ekonomisk tillväxt eller ekologisk hållbarhet.

Utredningen lämnar förslag till författningsändringar, nya målsättningar, nya utredningar och regeringsuppdrag. Därutöver görs ett antal bedömningar och rekommendationer. Syftet med förslagen är att stärka individens möjligheter till inflytande och att bredda det demokratiska deltagandet.

Äldreförvaltningen anser att detta är grundläggande frågor i vår demokrati och är generellt sett positiva till de ståndpunkter och de förslag som framställs.

Eftersom utredningen berör hur vår demokrati ska utformas i framtiden så berör innehållet givetvis äldre personer, även om inte denna grupp berörs specifikt i de förslagen. Däremot är det viktigt att beakta eventuella effekter som förslagen ändå kan ha för äldre personer. Därför har äldreförvaltningen remissvar två perspektiv, dels vilken påverkan som förslagen har för landets kommuner och dels hur förslagen mer direkt berör den äldre befolkningen.

Den nya målsättning som framförs i utredningen bör genomsyra demokratiarbetet i kommunerna men innebär i sig inte några inskränkningar i det kommunala självstyret. I utredningen formuleras delmål som ska medverka till att alla individer ska ha lika och goda förutsättningar att delta, påverka och få insyn i politiska beslutsprocesser mellan valen. Detta förutsätter att olika grupper såsom unga, utrikes födda män och kvinnor och personer med funktionsnedsättning har samma förutsättningar.

Det som specifikt rör gruppen äldre i utredningen handlar till stor del om denna grupps representation och engagemang i det politiska livet. I riksdagen är äldre personer kraftigt underrepresenterade. I kommunpolitiken är dock äldre väl representerade och äldres andel ökar här mer än någon annan åldersgrupp. Detta beror till viss del på att äldre är tydligt överrepresenterade i de politiska partierna och personer över 65 år utgör i dag över hälften av alla partimedlemmar. Möjligheterna att rekrytera bland äldre är därför en viktig förklaring till äldres överrepresentation men också att denna grupp ofta har mer tid att lägga ned på det arbete som ett politiskt uppdrag innebär. Även bland inlämnade medborgarförslag är äldre överrepresenterade, framför allt män födda i Sverige.

Även om äldre generellt inte är underrepresenterade i det politiska livet anser äldreförvaltningen ändå att det är viktigt att äldre personers erfarenhet tas till vara. Dels för att äldres intressen ska kunna bevakas men också för partiernas egen skull. Äldre förtroendevalda har i många fall mer tid att ägna sig åt förtroendeuppdragen. De har ofta erfarenhet av politiskt arbete och är de som har lägst sannolikhet att lämna uppdragen i förtid. Den stabiliteten är viktig för politiken.

Utredningen föreslår att särskilda åtgärder bör vidtas för att förbättra jämställdheten och jämlikheten i politiken. Det huvudsakliga ansvaret för att förbättra den sociala representativiteten ligger dock hos de politiska partierna. Ett sätt att förbättra representativiteten föreslås kunna ges till de demokratinämnder och demokratiutskott som finns i flera kommuner och landsting. Ett annat sätt att öka dessa gruppers inflytande kan, enligt utredningen, vara att utvidga de samrådsgrupper, s.k. medborgarråd, som redan finns i vissa kommuner idag. Där kan olika kategorier av medborgare komma till tals, bland annat äldre personer.

Äldreförvaltningen ser inte att äldres representation i politiken generellt sett är låg. Det finns ändå vissa områden som till exempel representation i riksdagen där äldre har en klart lägre representation vilket är viktigt att medvetandegöra. Sammantaget ser äldreförvaltningen positivt på de förslag som utredningen förordar och tror sammantaget att de kan leda till en ökad påverkan för äldre. Att inkludera äldre kan motverka risken att förtroendevalda, i en mer kortsiktig önskan att tillfredsställa väljare, inte tar hänsyn till nästkommande generations intressen och behov. Utredningen föreslår vissa förändringar som innefattar digitala lösningar. I det

forskningsmaterial som utredningen redovisar finns det skillnader i it-vana mellan äldre på ett sätt som inte finns bland yngre personer. Dessa skillnader är till stor del beroende på etniskt och utbildningsmässig bakgrund. Det är därför viktigt att hänsyn tas till de äldre som har en mindre it-vana så att inte de grupper äldre som redan idag är väl representerade ökar sin påverkan på det politiska livet ytterligare.

Utredningen är inriktad mot centrala demokrativärden som delaktighet och jämlikt inflytande. Effekten av flertalet av de föreslagna förändringarna kommer staten att kompensera kommunsektorn för. Det finns dock ett antal förslag, vilka redovisas nedan, som innebär en ambitionshöjning för demokratipolitiken men som också kan innebära högre kostnader för kommunen.

- Förslaget om att fullmäktige ska verka för att de förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former innebär att samtliga kommuner och landsting bör utse en anställd som säkerhetsansvarig och kontaktperson för de förtroendevalda som utsätts för hot, våld och trakasserier.
- De olika samrådsformerna, som t.ex. medborgardialog och de olika samrådsförfarandena som kommuner bör genomföra i enlighet förslaget, kan innebära ökade kostnader för kommunsektorn. Framför allt för den arbetstid som tjänstemän och förtroendevalda kommer att behöva lägga ned.
- Vid ett införande av folkmotioner kommer de kommuner som idag inte har möjligheten att lämna medborgarförslag att få högre kostnader. För de kommuner som redan idag har möjligheten att lämna medborgarförslag så innebär det snarast lägre kostnader.
- Ett införande av rösträtt från 16 års ålder kommer att innebära vissa merkostnader avseende information och anpassning av valkretsar. Detta är dock tänkt att vara en försöksverksamhet och är frivilligt för kommunerna.

Det finns även förslag som kan innebära en besparing för kommunerna. Exempel på detta är införandet av en digital insamlingsprocess vid folkinitiativ och folkmotioner. Om detta blir verklighet kommer staten att finansiera upprättandet av en nationell

webbsida. Minskningen av den manuella handläggningen innebär minskade kostnader för kommunsektorn.

Som ovan redovisats kan förslagen innebära vissa ökade kostnader för landets kommuner. Det är dock svårt att beräkna effekten av dessa förslag eftersom ökningen beror på vad som redan görs idag och hur många invånare kommunen har.

Bilagor

1. Innehållsförteckning och sammanfattning. Utredningen i sin helhet kan hämtas från denna länk:

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/01/sou-20165/>